

Chương I

KHÁI QUÁT VỀ CƠ THỂ NGƯỜI

Bài 2. Cấu tạo cơ thể người

I – MỤC TIÊU

- Kể được tên và xác định được vị trí các cơ quan trong cơ thể người.
- Giải thích được vai trò của hệ thần kinh và hệ nội tiết trong sự điều hoà hoạt động các cơ quan.

II – THÔNG TIN BỔ SUNG

Nội dung bài là những kiến thức rất gần gũi, học sinh dễ dàng xác định được các bộ phận và các cơ quan trên chính cơ thể mình. Vì vậy, giáo viên cần hướng học sinh tự xác định một số hệ cơ quan có thể nhận biết được, đồng thời lưu ý so sánh với vị trí các hệ cơ quan đó trên cơ thể động vật thuộc lớp Thú.

Cần làm rõ khái niệm điều hoà bằng thần kinh và điều hoà bằng thể dịch. Mỗi hoạt động của cơ thể đều là phản xạ. Các kích thích của môi trường ngoài (như tác động cơ học, tác động hoá học, tác động quang học, tác động của nhiệt...) hoặc của môi trường trong (như sự thay đổi nồng độ CO₂, glucôzơ... trong máu, sự thay đổi huyết áp) đều tác động tới các thụ quan, làm xuất hiện xung thần kinh hướng tâm về trung ương thần kinh. Trung ương thần kinh nhận được các thông báo đó sẽ phản ứng lại bằng cách phát lệnh dưới dạng xung thần kinh tới cơ quan phản ứng để trả lời kích thích. Như vậy, sự điều hoà hoạt động các cơ quan trong cơ thể được thực hiện nhờ hệ thần kinh. Hình thức điều hoà bằng cơ chế thần kinh đảm bảo nhanh và chính xác. Bên cạnh cơ chế điều hoà bằng thần kinh còn có cơ chế điều hoà bằng thể dịch. Đó là hình thức điều hoà dưới ảnh hưởng của các hoocmôn do các tuyến nội tiết tiết ra, nhờ máu đưa tới các cơ quan trong cơ thể làm tăng cường hoặc kìm hãm hoạt động của các cơ quan đó. Ví dụ, tuyến giáp tiết ra tirôxin theo máu đi tới các tế bào làm tăng cường hoạt động trao đổi chất của tế bào. Sự điều hoà bằng thể dịch thường chậm và chủ yếu ảnh hưởng tới các quá trình sinh lí trong cơ thể.

III – PHƯƠNG TIỆN DẠY HỌC

- Máy chiếu (chiếu lên màn hình các hình vẽ và sơ đồ trong SGK). Nếu không có máy chiếu thì dùng tranh vẽ phóng to.
- Mô hình tháo lắp các cơ quan trong cơ thể người.

IV – GỢI Ý TIẾN TRÌNH TIẾT HỌC

Mở bài : Giáo viên có thể giới thiệu trình tự các hệ cơ quan sẽ được nghiên cứu trong suốt năm học của môn Cơ thể người và vệ sinh. Để có khái niệm chung, chúng ta tìm hiểu khái quát về cấu tạo cơ thể người.

Hoạt động 1 : Tìm hiểu các phần của cơ thể

- Cho học sinh quan sát hình 2 – 1 → 2 SGK.
- Gọi học sinh lên nhận biết và tháo lắp mô hình cơ thể người. Khi tháo bộ phận nào yêu cầu học sinh gọi tên và chỉ vào vị trí cơ quan đó trên mô hình.
- Học sinh trả lời trước lớp các ▶ của mục I.1 SGK. Gợi ý đáp án :
Cơ thể người chia làm 3 phần là : đầu, thân và tay chân.
Khoang ngực và khoang bụng được ngăn cách bởi cơ hoành.
Khoang ngực chứa tim, phổi.
Khoang bụng chứa dạ dày, ruột, gan, tụy, thận, bóng đái và cơ quan sinh sản.

Hoạt động 2 : Tìm hiểu các hệ cơ quan trong cơ thể (bảng 2 SGK)

Hệ cơ quan	Các cơ quan trong từng hệ cơ quan	Chức năng của hệ cơ quan
Hệ vận động	Cơ và xương	Vận động cơ thể
Hệ tiêu hoá	Ống tiêu hoá và các tuyến tiêu hoá	Tiếp nhận và biến đổi thức ăn thành chất dinh dưỡng cung cấp cho cơ thể
Hệ tuần hoàn	Tim và hệ mạch	Vận chuyển chất dinh dưỡng, ôxi tới các tế bào và vận chuyển chất thải, CO ₂ từ tế bào tới cơ quan bài tiết
Hệ hô hấp	Mũi, khí quản, phế quản và hai lá phổi	Thực hiện trao đổi khí O ₂ , CO ₂ giữa cơ thể và môi trường
Hệ bài tiết	Thận, ống dẫn nước tiểu và bóng đái	Lọc thải các chất dư thừa, độc hại, góp phần ổn định môi trường trong.
Hệ thần kinh	Não, tuỷ sống, dây thần kinh và hạch thần kinh	Tiếp nhận và trả lời các kích thích của môi trường, điều hoà hoạt động các cơ quan.

- Phân thông báo lưu ý giới thiệu khái niệm hệ cơ quan.
- Học sinh tự xác định các bộ phận, các cơ quan và chức năng của các hệ cơ quan, ghi vào bảng. Trong bảng không đề cập tới hệ sinh dục nhưng được bổ sung bằng trả lời câu hỏi. Ngoài các hệ cơ quan đã nêu, trong cơ thể còn có da, các giác quan, hệ sinh dục và hệ nội tiết.

Có thể đặt thêm câu hỏi : So sánh các hệ cơ quan của người và thú, em có nhận xét gì ? (giống nhau về sự sắp xếp, những nét đại cương cấu trúc và chức năng của các hệ cơ quan).

Gọi học sinh đọc trước lớp phân thông báo tóm tắt khái quát về các hệ cơ quan và chức năng.

Hoạt động 3 : Tìm hiểu sự phối hợp hoạt động của các cơ quan

- Giáo viên cung cấp thông tin.
- Học sinh phân tích sơ đồ. Các mũi tên → từ hệ thần kinh tới các cơ quan thể hiện vai trò chỉ đạo, điều hoà của hệ thần kinh.
- Giáo viên giải thích sự điều hoà bằng thần kinh và điều hoà bằng thể dịch (đã đề cập tới ở mục II : Thông tin bổ sung).

Hoạt động 4 : Củng cố và tóm tắt bài

Học sinh thảo luận các câu hỏi 1 và 2 trong SGK.

Gọi một học sinh đọc phần ghi nhớ trong khung.

V – GỢI Ý ĐÁP ÁN CÂU HỎI VÀ BÀI TẬP CUỐI BÀI

Câu 1. Trong nội dung hoạt động 1 và hoạt động 2.

Câu 2. Tham khảo trong hoạt động 3.